

Matilda Svensson Chowdhury & Johanna Sixtensson

Nollning i gymnasieskolan

– skolkuratorers erfarenheter av förekomst, följer och förebyggande arbete

This article explores Swedish upper secondary school counsellors' experiences of student hazing and their efforts to address and prevent it. Hazing typically occurs at the beginning of the school year when older students assign tasks or challenges to new students, often framed as community-building but frequently involving degrading or coercive elements. Drawing on qualitative data from an online survey completed by 39 school counsellors across 14 municipalities, the study investigates the prevalence, forms, and perceived consequences of hazing, as well as the strategies employed to manage it. The findings reveal two main types of hazing practices: traditional hazing, often unsupervised and occurring off school grounds, and a more recent form where students are given points for completing tasks, and the class with the most point win. While counsellors report positive aspects such as increased class cohesion, they also highlight risks including humiliation, peer pressure, and activities bordering on illegality. The dual nature of hazing—as both a social ritual and a potential source of harm—emerges as a central theme. The article discusses how hazing practices reflect and reinforce age-based hierarchies and social norms within the school environment and situates the findings within the broader context of school social work in Sweden, where counsellors are mandated to promote psychosocial well-being and prevent degrading treatment. Despite this, preventive work in relation to hazing-activities is often underprioritized, and collaboration between school staff, parents, and external actors varies widely. The findings highlight the importance of school professionals, such as school counsellors, being systematically present and actively intervening during hazing activities.

Keywords: skolkuratorer; förebyggande socialt arbete; ungdomar; gymnasieskolan

Matilda Svensson Chowdhury, lektor i socialt arbete.

Institutionen för socialt arbete, Malmö universitet

Johanna Sixtensson, lektor i socialt arbete.

Institutionen för socialt arbete, Malmö universitet

Kontakt: Matilda.svensson@mau.se

<https://doi.org/10.64098/SVT.2025.32.54921>

Socialvetenskaplig tidskrift, vol 32, nr 3-4 (2025), s. 419-440.

© 2025 Författarna, Licens: CC-BY 4.0.

Introduktion

Skolkuratorers lagstadgade uppdrag är att främja elevernas psykosociala hälsa och bidra till en trygg och inkluderande lärmiljö. Därmed har de en nyckelfunktion inom det svenska välfärdssystemets skola (Jansson 2025). Under senare år har flera statliga initiativ tagits för att i större utsträckning integrera skolkuratorers arbete i skolan (jmf. Bergnehr & Veetnisha Gunnarsson 2025). I SOU 2021:11 förtydligas att ett nära samarbete mellan elevhälsa, lärare och rektor samt övrig skolpersonal är nödvändigt för att ”utforma lärmiljöer där eleverna trivs, mår bra och ges möjlighet att utveckla sin fulla potential” (SOU 2021:11 s. 377). Elevhälsans uppdrag har förtydligats i skollagen vilken fastslår att elevhälsoarbetet ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål samt att elevhälsoarbetet huvudsakligen ska vara just förebyggande (SFS 2010:800; Jansson 2025). I skollagen understryks även samarbete mellan skolans olika professioner, exempelvis mellan lärare och elevhälsa (SFS 2010:800 2 kap. 25 §). Elevhälsan i stort har en viktig roll i arbetet för god hälsa, trivsel och mot diskriminering, och skolkuratoren specifikt är den profession som har ansvar för psykosociala insatser i skolan. (SFS 2010:800 2 kap. 25 §). Då stöd från skolpersonal är viktigt i relation till elevers självrapporterade psykosomatiska problem oavsett problemens ursprung, konstateras att skolkuratorer kontinuerligt måste arbeta med antimobbningsarbete på flera nivåer – i relation till elever och skolpersonal men även på organisationsnivå (Lönnfjord 2021). Detta arbete ska alltså huvudsakligen vara förebyggande, men åtgärdande insatser upptar mer än hälften av kuratorernas tid (Jansson 2024). Förebyggande insatser saknar dessutom ofta konkreta och tydliga beskrivningar i policydokument (Bergnehr & Veetnisha Gunnarsson 2025).

Artikeln syftar till att huvudsakligen empiriskt undersöka och diskutera skolkuratorers erfarenheter av fenomenet ”nollning” på gymnasieskolor, och att belysa deras och skolans arbete med fenomenet. Med nollning avses det vid terminsstart förekommande fenomen då äldre elever ger nya eleverna uppdrag och/eller styr dem på olika sätt, vanligtvis med det uttalade målet att skapa gemenskap men ofta även med förnedrande och kränkande inslag (UMO 2021). Följande frågeställningar är vägledande: Hur beskrivs nollningsfenomenets förekomst och innehåll? Hur arbetar skolkuratorerna med fenomenet och hur kan arbetet förstås i relation till deras roll och uppdrag i skolan? Frågeställningarna besvaras med stöd i ett kvalitativt enkätmaterial bestående av svar från 39 skolkuratorer.

Nollning har beskrivits som ”ett förbryllande och ihållande tvärkulturellt fenomen” (Cimino 2013 s. 446, vår översättning) och som en övergångs- eller initieringsrit

(Fávero et al. 2020; Dias & Sá 2014). Internationell forskning har övervägande analyserat fenomenets mer våldsamma och kränkande sidor (Jmf Perez & Camino 2024; Cimino 2013; Lipkins 2006; Campo et al. 2005) och visat att det skapar och upprätthåller ”en specifik social struktur och hierarki” (Lipkins 2006 s. 15, vår översättning). De få internationella studier som behandlar nollning specifikt på gymnasienivå (eng: upper secondary school eller high school) berör situationen i USA samt Slovenien och visar att 8 av 10 förstaårselever utsatts för nollning, varav drygt 43 procent ofrivilligt (Pečjak & Pirc 2018), att nollning kan störa en positiv inlärningsmiljö för elever och att den ökar risken för ett kränkande skolklimat även efter nollningsperioden (Hakkola et al. 2019). De redogör också för arbetsmetoder med syfte att bryta långvariga traditioner av nollning (DeWitt & DeWitt 2012).

Annan internationell forskning på området behandlar huvudsakligen fenomenet då det förekommer på universitetsnivå. En amerikansk studie visar hur ”nollningskultur” reproduceras med följden att nollningens praktiker normaliseras och ses som naturliga delar inom högre utbildning vilket försvårar interventioner för att minska förekomsten (Alexander & Opsal 2021). I en forskningsöversikt visas att nollning spelar en viktig roll i integrationen av studenter i universitetslivet, att det ofta betonas att det är ett fenomen som handlar om ömsesidig hjälp och gemenskap, men att våld alltid är närvarande även om det inte erkänns av studenterna – både i form av maktmissbruk och i form av aktivt våld (Fávero et al. 2020). Da Silva med flera (2018) har undersökt förekomsten av mobbning i samband med initieringsriter inom universitet i Portugal. Deras resultat visar att de två fenomenen är tätt sammankopplade, bland annat genom att initieringsritualer kan legitimera beteenden som annars skulle vara oacceptabla. Artikeln beskriver hur studentorganisationer lyfter fram roliga, festliga och frigörande aspekter trots att media har rapporterat om våld, sexuella övergrepp och till och med dödsfall som varit knutna till aktiviteterna (Da Silva et al. 2018). I en annan studie avseende portugisiska förhållanden visas hur nollning blir ett pris att betala för att ingå i gruppen, forma en identitet som student, skaffa vänner och bli en del av universitetsvärlden (Dias & Sá 2014). En dansk studie konstaterar att även om introduktionsaktiviteter inte är det enda som påverkar nya studenter identifiering med sina studieprogram eller deras förståelse av vad som förväntas av dem, är det ändå relevant att undersöka vad som händer under de första veckornas introduktionsaktiviteter och vad aktiviteterna kommunicerar till studenterna. Detta då äldre studenter beteende är centralt för yngres förståelse av normer och traditioner om hur en student ska vara, vad de ska vara kapabla till och vilka intressen och mål de ska ha (Gregersen et al. 2021). Tillsammans visar studierna hur nollning normaliseras och blir ett natur-

ligt inslag vid universitetsstudier, att våld eller hot därom är närvarande men förminskas, samt att skeenden vid terminsstart kan få långtgående följder för nya studenter.

Problematiseringar av nollningsfenomenet i Sverige

I Sverige är studier på gymnasienivå inte obligatoriskt men en så stor del av varje årskull, ca 86 procent, går vidare till gymnasiet att det går att se gymnasiet som ett slags socialt och kulturellt obligatorium (SCB 2025). Det finns en viktig distinktion mellan den nollning som sker på universitet- och högskolor och den som sker på gymnasier – universitetsstudier bedrivs av myndiga personer, men i ett gymnasiesammanhang är både de som utför nollningen och de som ”blir nollade” vanligtvis under 18 år.

I svensk kontext återfinns beskrivningar av förnedrande initieringsritualer och misshandel vid start i gymnasium från tidigt 1800-tal och framåt (Hall 1932). Trots att fenomenet uppmärksammas sedan länge saknas vetenskaplig kunskap om dess förekomst, innehåll och följder i svensk gymnasieskola samt om hur skolprofessioner arbetar med fenomenet. De närmaste studier som gjorts avseende Sverige berör nollning eller inspark i idrottsvärlden (Svender 2005; Unogård & Redelius 2014) och i militären (Malmio 2022). Resultaten i dessa studier belyser diskrepansen mellan hur nollningens syfte formuleras explicit (skapa laganda, upprätthålla tradition) och implicit (rangordna, disciplinera) samt visar deltagarnas problematisering och upplevda dissonans mellan modern utbildning och traditionella ritualer (Svender 2005; Malmio 2022). Insatser har bland annat gjorts för att motverka nollning på idrottsområdet (Skolinspektionen 2016).

I äldre berättelser om fenomenet beskrivs det endast som kränkande (Hall 1932) och det är oklart hur länge det uppträtt i nuvarande form med också kamratskapande inslag. Sedan minst tidigt 1990-tal (se tex Motala Tidning 1991) har rapporter i lokalpress i anslutning till gymnasiernas höstterminsstarter varit vanliga, men fenomenet har alltså rötter betydligt längre tillbaka än så. En ledare i Borås Tidning (2021) beskriver att nollningarna ”genom hetsdrickande och utmaningar med förnedrade inslag” syftar till att ”välkomna de nya eleverna som har börjat första året” men att de snabbt ”spårat ur.” Samma år rapporterade Motala och Vadstena Tidning om det arbete skolanställda samt elevkår vid en gymnasieskola i Motala gjort för att minska förekomsten av kränkande inslag vid nollningen. I artikeln uttalar sig elever om nollningen som ”trevlig” och menar att nollning ”handlar om att välkomna, inte kränka.” På samma sida rapporterade tidningen också om ”ökad polisnärvaro” på grund av

gymnasieskolornas nollning (Motala och Vadstena Tidning 2021.09.02). Sveriges elevråd har deltagit i det mediala uppmärksammandet, senast genom en debattartikel. I artikeln uppmanar den dåvarande ordföranden gymnasieskolor att ta större ansvar både innan och efter nollningsperioden och hänvisar till skolans skyldighet att motverka kränkande behandling ”även efter skoltid, om det går att koppla till skolans verksamhet.” (Dagens Samhälle 2019.09.04)

Nollning har även uppmärksamats i juridisk debatt (Warnling-Nerep 2014) och inom politiken. Under åren 1997–2013 problematiserades nollning i riksdagsmotioner sammanlagt tio gånger (Riksdagen 1997; 1998; 2002; 2003a; 2003b; 2004; 2005a; 2005b; 2007; 2013). Ahrne Hamednaca (S) hänvisade i den senaste motionen till att skolan redan är ansvarig för att säkerställa att mobbing inte sker och menade att ett förbud mot nollning skulle tydliggöra det ansvaret (Riksdagen 2013).

Att enskilda kommuner och skolor agerar för att upplysa vårdnadshavare om fenomenet och vad de bör tänka på i relation till sina skolungdomar förekommer. I Malmö publicerade exempelvis en kommunal gymnasieskola i augusti 2024 en informations-text som vände sig till förstaårselevs föräldrar på sin hemsida. I texten återfanns uppgifter om planerade insparksaktiviteter. Under uppräknigen stod: ”Ovanstående aktiviteter är fristående från skolan. Skolpersonal kommer inte att finnas på plats. [...] Vi ber er [...] att prata med era ungdomar om vilka aktiviteter som är lämpliga att delta i och vilka förväntningar ni som vårdnadshavare har på era ungdomar. [...] vi ber er vara vaksamma på era ungdomar.” (Malmö stad 2024).

Juridiska, politiska och kommunala initiativ påvisar tillsammans med medial rapportering att inspark- och nollningspraktiker i gymnasieskolan inte enbart involverar elever, det är också en fråga att hantera för professionella, vårdnadshavare och ibland även den bredare allmänheten när aktiviteter sker på offentliga platser.

Svensk gymnasiekontext, elevers grupputveckling och skolkuratorns roll

Under läsåret 2024/2025 gick 371 000 elever i en svensk gymnasieskola. Av dessa var drygt 130 000 förstaårselever (Skolverket 2024a). Skolan är en organisation som inte bara förmedlar kunskap utan också normer och värderingar (Jackson 1968). Det är en central miljö för ungdomars sociala utveckling och en arena för kamratumgänge (Lindgren 2024). Forskning har visat starka samband mellan gymnasieungdomars sociala relationer i skolan och deras psykosomatiska hälsa där sämre sociala relationer kopplas till sämre psykosomatisk hälsa (Bergh et al. 2011; Gunnarsdóttir et al. 2021).

En ny skolklass kan innebära en stor förändring för ungdomen då den ofta betyder ett helt eller delvis nytt socialt sammanhang. Detta kan öka självständigheten och friheten, särskilt när ett nytt sammanhang blir en möjlighet för att hitta nya sätt att vara på och interagera med både jämnåriga och vuxna (Thornberg 2020). Enligt Tuckmans (1965) modell för gruppers utveckling består gruppens utveckling av fyra faser: formning, stormning, norming och performing. Den första fasen, formning, kan i skolkontext förstås som den första tiden i en ny skolklass. Fasen präglas av osäkerhet när eleverna försöker hitta sin roll och position i klassen samt förstå vad som förväntas av dem. Den utmärks också av att klassen försöker att förstå vilka beteenden som är accepterade och ej. I relation till det har läraren en viktig roll att vägleda klassen i hur eleverna bör bete sig mot varandra. Utan lärarens vägledning riskerar negativa eller exkluderande beteenden bli permanenta mönster i gruppodynamiken (Borich 2013, se också Thornberg 2020). Därutöver beskriver Pennington et al (1999) hur det sociala samspelet i skolan präglas av konformitet vilket innebär att elever strävar efter att anpassa sig till den större gruppens förväntningar eller vad man tror är majoritetens uppfattning för att passa in. Detta kan leda till sådant som kan förstås som just gruppträck, där individer upplever sig tvingade att följa gruppens förväntningar för att inte hamna utanför eller exkluderas.

Weick (2001) för fram att skolan ska förstås som ett löst kopplat system, det vill säga en organisation som består av delar och nivåer som delvis fungerar självständigt och har olika logiker. Inom detta löst kopplade system har skolkuratoren en position som kan förstås som gräsrotsbyråkrat (Lipsky 1980). För skolkuratoren innebär den här positionen att det i uppdraget som gräsrotsbyråkrat finns inbyggt att förhålla sig både till elevernas enskilda behov, skolans uppdrag samt de organisatoriska förutsättningar som finns. Isaksson & Sjöström (2017) påpekar att skolkuratorer, i egenskap av socialarbetare i skolan, å ena sidan upplever sig ha en sekundär och villkorad position i den organisation inom vilken de arbetar, det vill säga i förhållande till skolan och skolans uppdrag att utbilda. Å den andra sidan kan den perifera positionen möjliggöra för skolkuratoren att både överskrida och utveckla de etablerade formerna för det sociala arbetets praktik. Studien visar också att skolkuratorer, trots att de är lokaliserade i en pedagogisk kontext, tydligt förhåller sig till en teoretisk kunskapsbas som är rotad i det sociala arbetet.

Av skollagen följer att skolan har ansvar för att förebygga att elever utsätts för kränkande behandling, ett ansvar som följer på skolans tillsynsansvar (SOU 2025:8; Skolverket 2024b). Lagstiftning ställer höga krav på skolors arbete mot diskriminering och kränkande behandling (SFS 2010:800). Samtliga professioner inom skolan måste anmäla till rektor första gången kännedom eller misstanke uppstår om att en elev

upplever sig kränkt. Rektor ska sedan anmäla till huvudman. År 2011 gav Skolverket ut en utvärdering av insatser och arbetssätt mot mobbing (Skolverket 2011) och år 2022 följde kunskapsöversikten Skapa trygghet för lärande – om skolans arbete mot mobbing, trakasserier och kränkande behandling (Skolverket 2022). I kunskapsöversikten står bland annat att detta arbete måste integreras i, inte särskiljas från, analyser av skolors måluppfyllelse:

Arbetet med att främja ett positivt skolklimat och motverka alla former av kränkningar i skolan behöver vara en del av skolans och huvudmannens systematiska kvalitetsarbete. Det kan till exempel inte frikopplas från en analys av kunskapsresultatet utan behöver ses som en integrerad del i skolans måluppfyllelse. Detta arbete inrymmer ingen ”quick fix” utan kräver ett målmedvetet, ihärdigt och långsiktigt arbete. Förklaringar till varför kränkningar äger rum i skolan kan inte reduceras till orsaker hos individuella elever eller deras familjesituation. (Skolverket 2022, s. 135).

Svenska studier visar att olika typer av kränkningar i skolmiljö, som mobbing (Beckman 2024), sexuella kränkningar (Dahlqvist et al. 2016) och social exkludering på grund av migrantbakgrund (Wiltgren 2022), kan inverka mycket negativt på elevers välmående både på kort och lång sikt. Forskning visar också att skolkuratorn har en mycket viktig roll i att stödja utsatta grupper av elever (Lönnefjord & Hagquist 2024; Eriksson, Helmersson & Högdin 2024). Den statliga utredningen Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning konstaterade 2021 dock att elevhälsans förebyggande arbete är ”ännu i skymundan på många skolor” och att utvecklingsarbetet borde styras mot förebyggande insatser (Isaksson & Sjöström 2017, s 398; 344, se också Jansson 2025).

Metod och material

Materialet som ligger till grund för artikeln består av svar på en internetbaserad enkätstudie med kvalitativa frågor. Avsikten med enkäten var att möjliggöra ett utforskande av skolkuratorernas professionella erfarenheter av samt syn på fenomenet nollning för att på så sätt nå grundläggande kunskap som kunde ge indikationer på vad som behöver studeras framöver, inte att nå generaliserbara resultat (Terry & Braun

2017; Alford & Teater 2025). Det digitala formatet valdes för att underlätta deltagande för de professionella (Bryman 2018; McLean & Buykx 2025). Förfrågan om deltagande samt länk till enkäten skickades ut med e-post mellan september 2024 och maj 2025 till skolkuratorer vid 164 gymnasier i Sverige. Urvalet består av gymnasieskolor i fjorton svenska kommuner. Inklusionskriterium var att skolan hade en på hemsidan namngiven skolkurator med angiven mailadress. Urvalet var målinriktat så till vida att geografisk spridning eftersträvades. Därmed har hänsyn tagits för att nå större och mindre städer samt landsbygd i olika delar av landet. Både privata och kommunala gymnasieskolor kontaktades. Enkäten innehöll tre bakgrundsfrågor om hur länge personen arbetat som skolkurator, typ av gymnasieskola (kommunal eller privat; yrkesförberedande, högskoleförberedande eller både och) samt i vilken del av landet skolan ligger. Frågeformuläret innehöll därutöver sex huvudfrågor om erfarenheter av fenomenet med olika typer av initieringsriter i gymnasieskolan (förekomst; hur skolkuratoren märker av fenomenet; vilka möjliga problem skolkuratorerna ser med fenomenet; vilka positiva aspekter som kan kopplas till fenomenet; hur skolan arbetar med fenomenet samt vilka förändringar i arbetet skolkuratoren skulle vilja se).

Det digitala frågeformuläret med öppna frågor samt fritextsvar är fördelaktigt i utforskandet av nya områden (Bryman 2018) men har som vetenskaplig datainsamlingsmetod också sina begränsningar. Totalt inkom 39 svar. Att bortfallet var högt kan ha fler orsaker, exempelvis hög arbetsbelastning, att erfarenhet av fenomenet saknas eller av att arbete med det ej förekommer. Ett känt problem med kvalitativa digitala enkäter är att det inte går att få kunskap om varför svar uteblir (Terry & Braun 2017). Formatet gör det dessutom omöjligt att ställa följdfrågor eller be om utveckling av svaren. Frågor besvarades i fritextfält där deltagarna själva valde omfattning. Detta har bidragit till att vissa svar har varit långa och detaljerade medan andra varit kortare. 24 svarande besvarade alla frågor, medan 15 inte besvarade alla frågor. Bland de sistnämnda var det huvudsakligen de två sista frågorna som förblev obesvarade (hur skolan arbetar med fenomenet; vilka förändringar i arbetet skolkuratoren vill se). Av de 39 svarande, angav 27 att det förekommer någon form av nollning på den skola där de arbetar eller att eleverna deltar i nollningsaktiviteter arrangerade på annat sätt, exempelvis går på skolöverskridande fester. Tre kuratorer beskrev att skolan helt styr aktiviteterna. Av de tolv som svarat att nollning inte förekommer motiverar hälften frånvaron med skolans omfattande arbete mot kränkningar, eller med att skolan endast har IM-program eller utbildning för barn med funktionsnedsättningar.

Empirin har analyserats genom kvalitativ tematisk analys och meningsbärande inslag och mönster har samlats i teman (Bryman 2018; Braun & Clarke 2006). Svaren kodades initialt av båda författarna var för sig, för att sedan i ett gemensamt arbete,

sättas i relation till varandra. Givet enkätens strukturerade form speglar framtagna teman de frågor som ställdes. Detta är förväntat med tanke på studiens mål att nå grundläggande kunskap om ett tidigare utforskat fenomen.

Trots att materialet inte innehåller känsliga personuppgifter har direktcitat anonymiserats. Uppgifter om exempelvis kön, exakta år i yrket eller platsspecifika uppgifter som kan röja kommunen har strukits. Detta för att minska risken för igenkänning.

Resultat

Nollningens olika former och dubbla natur

I enkäten ombads deltagarna svara på om nollningsfenomenet förekommer i skolan där de arbetar, samt beskriva vilka uttryck aktiviteterna har. I materialet återfinns två typer av nollningspraktiker. Den ena innebär att eleverna utför aktiviteter utanför skoltid och skolans område ofta, men inte alltid, utan vuxentillsyn. Denna praktik kategoriserar vi som traditionell nollning. Den andra benämns "poängjakt" eller "poänglek" i enkätsvaren och förefaller, på grund av hur den omtalas av skolkuratorerna, vara en nyare variant där klasser tävlar mot varandra genom att elever utför poänggivande uppdrag vilka redovisas i sociala medier. Praktikerna förekommer på både privata och kommunala gymnasieskolor, men förekommer i urvalet inte på skolor som enbart är yrkesförberedande. På de flesta skolorna "nollas" ettorna, men i ett par enkätsvar nämns att det i stället sker med treorna runt studenten.

Skolkuratorerna skriver att nollningens innehåll ofta hålls dolt för skolpersonal, i vilka fall de endast får vetskap om innehåll när något "gått snett". Poängjaktens koppling till sociala medier problematiseras med hänvisning till att skolkuratorerna inte alltid har insyn där samt att filmer och bilder ligger kvar länge och därmed riskerar framtida skada för elever. Svaren tydliggör att aktiviteter såväl som skolans engagemang och involvering varierar stort. I ett svar skriver en skolkurator att "lekar, sånger, danser och utmaningar" ingår, en annan nämner "klädstreck" som en aktivitet, det vill säga att eleverna tävlar i att göra längst "klädstreck" genom att klä av sig flest kläddplagg. Ytterligare en annan kurator beskriver att "matkastning, alkoholintag samt hot och våld kan förekomma." Poänglekar omnämns ofta i materialet och verkar på en del skolor ha ersatt traditionell nollning. I svaren förekommande uppdrag är exempelvis "dance battle" med en äldre elev eller lärare, tappa en tallrik i matsalen, borsta tändarna med surströmming eller bygga en mänsklig pyramid. En kurator beskriver poängjakten så här:

Poängjakt förekommer med olika uppdrag. Ta en selfie utanför kuratorns dörr, krama en lärare är uppdrag jag hört talas om. Till viss del handlar nog uppdragen om att lära sig hitta till viktiga personer i skolan, och att skapa relationer. Men jag vet att det förekommit en del tveksamma uppdrag tidigare, såsom att skåla med en lärare/mentor/elevassistent. Även om det handlat om alkoholfri dryck, så vet jag att det blev diskussioner om hur korrekt det uppförandet verkligen är, och vad vi som vuxna sänder för signaler. Det har även förekommit att man smygfotoat personal vilket inte varit uppskattat.

Det är rimligt att anta att skolpersonalens deltagande kan leda till att nollningen legitimeras och upplevs sanktionerad av skolan (jmf Johnson 2011). I flera svar anges dessutom att uppdragen vanligtvis måste godkännas, ofta av rektor, vilket visar på ett konkret och faktiskt legitimerande. Enligt kuratorerna händer dock att skolpersonal inte får en fullständig lista vilket leder till att uppdrag som inte skulle ha godkänts ändå förekommer. Ett exempel på sådana uppdrag är ”’ragga upp någon över 40’ eller ’ring hem och säg att du är gravid’.”

De identifierade positiva följderna av så kallat traditionell nollning är att eleverna har roligt och att nollningen kan leda till ökad gemenskap i den nya klassen. Några kuratorer skriver att det inte finns några positiva följder alls, medan en som arbetar på en skola där nollning inte förekommer skriver att det ”vore kul att införa något i någon form.” Poänglekar genererade en större variation av angivna positiva följder i materialet; gemenskap, sammanhållning i den nya klassen, eleverna lär sig hitta i skolbyggnaden och de lär känna elever i andra klasser, lärare samt annan skolpersonal. En kurator skriver att poängjakten bidrar till ”en mycket positiv stämning” i skolan. Beskrivningar av negativa följder av poängjakten förekommer också. En kurator skriver att det kan leda till att ”vissa elever utnyttjas och går all in och gör det som de andra triggat dem till” och en annan beskriver hur polisen bjudits in till skolan då ”hetsen kring poängjakten” lett till att uppdrag som ”korsar gränsen till olagligt” förekommit.

Skolkuratorerna uppvisar en dubbelhet i relation till nollningen och dess följder där de förstår nollning som både initieringsriter (jmf Fávero et al. 2020) och som ett fenomen som skapar och upprätthåller en särskild (ålders-)ordning i gymnasieskolan (jmf Lipkins 2006; Svender 2005). Å ena sidan pekar de ut flera förekommande

problem och svårigheter. Å andra sidan beskriver de att aktiviteterna, särskilt om formerna anpassas, kan inverka positivt på elevernas sociala utveckling.

Nollning som riskfylld praktik

Ett tydligt resultat är att nollning kopplas till risker och faror och kan leda till negativa följder för elever som deltar och för människor som indirekt involveras. En av deltagarna beskriver på följande sätt:

Jag ser riskerna med att [eleverna] kan uppmuntras att genomföra uppdrag som är direkt olämpliga, hälsofarliga, olagliga eller som kan upplevas som kränkningar. Uppdrag som involverar att de ska utföra handlingar mot andra elever /.../ eller äta/dricka något som kan vara hälsofarligt för dem. Jag ser bekymmer kring gruppträck. Risker med att individer väljer att inta alkohol i samband med nollningsfester eller aktiviteter. Att det förstärker en kultur som inte visar respekt för medmänniskor eller för föremål/lokaler. Att det kan förekomma uppdrag med sexistiska inslag eller som kan anses kränkande för olika personer eller grupper.

Här sammanfattas många av de farhågor som uttrycks i andra enkätsvar och som har att göra med risker. Utöver den direkta faran att eleverna ska påverkas negativt under pågående aktiviteter uttrycks i materialet även en oro för att upplevelserna ska få negativa följder på längre sikt och bidra till en "dålig gymnasietid" som en kurator uttrycker det.

Nollning kopplas också till gruppträck och flera kuratorer beskriver att gruppe-ringar befästs i samband med nollningen. Elever som av olika anledningar inte vill delta i aktiviteterna riskerar därmed att hamna utanför. En skolkurator beskriver att hen på håll ser att eleverna verkar ha roligt under aktiviteterna men understryker att hen som kurator framför allt möter de som inte delar de positiva erfarenheterna. Det kan vara ungdomar som "råkat ut för något", eller "som inte tycker att det är kul, inte vill vara med". Liknande reflektioner görs i andra enkätsvar. En skolkurator skriver att det faktum att de konton i sociala medier där poängjaktens uppdrag redogörs ofta är döpta efter klassen "kan få en uteslutande effekt" när "de som är blyga och tillbakadragna" inte förekommer på bilderna. Ytterligare en annan skolkurator skriver att det

blir tydligt att aktiviteterna inte alltid skapar känslor av gemenskap hos alla och i stället kan få motsatt effekt:

När dessa event går av stapeln och efteråt så tycker jag mig se att en större grupp elever känner sig exkluderade. Det kan bero på NPF-diagnoser men också att elever känner att de inte passar in. Känslan av ensamhet är tydligare under dessa perioder. [...] Sociala aktiviteter passar inte alla elever och det är jobbigt för de elever som av någon anledning inte kan delta. En väl planerad aktivitet underlättar jobbet för mig som skolkurator.

Denna skolkurator arbetar på en skola där fenomenet är reglerat och styrs av skolpersonalen. Trots skolans involvering blir det tydligt att nollning kan inverka negativt i elevgrupper som redan är, eller kan komma att bli, extra sårbara. Det är också denna grupp elever som skolkuratorerna givet sitt uppdrag och roll oftast kommer i kontakt med (Jansson 2024). Forskning har visat att elever med NPF-diagnoser i högre grad utsätts för kränkningar och mobbing än elever utan samma diagnos, och gruppen har omtalats som särskilt sårbar (Backman 2024). Sett i relation till det starka sambandet mellan goda sociala relationer i skolan och god psykosomatisk hälsa bland elever (Bergh et al. 2011; Gunnarsdóttir et al. 2021) är denna inverkan viktig att påpeka och, med tanke på skolkuratorernas ansvar för elevhälsans psykosociala delar, specifikt viktigt för skolkuratorer att belysa och arbeta med.

En annan risk som pekas ut av skolkuratorerna är att många elever kan uppleva deltagande i nollningsaktiviteterna som tvång. Ur kuratorernas perspektiv kan den sociala pressen få eleverna att göra sådant som de egentligen inte vill eller är bekväma med:

Problemen är väl att elever kan känna sig pressade att göra saker de inte är bekväma med. [...] Men det handlar oftast om någon sorts förnedring och risken att det går överstyr är stor. När det gäller poängjakt är det ungefär samma gruppsyck, en elev kan känna att det är svårt att säga nej till en utmaning om andra i klassen pressar dem. Eleverna är rädda att hamna utanför om de inte deltar i aktiviteterna, och även om de uttalas som frivilliga blir det inte frivilligt.

Citatet skildrar att utövande elever kan ha svårt att dra gränser och avgöra när en aktivitet blir förnedrande. Andra kuratorer för liknande resonemang om gränsdragningar och risker. En skriver att eleverna säger att nollningen är ”på skämt” och frågar vidare ”vart går gränsen för skämt? När är det inte roligt? Och vem är personen att avgöra det? Den eller de som blir utsatta för nollning?”. I skolkuratorernas upplevelser av nollningspraktikerna påtalas således en mängd risker, vilka går att härleda i nollningspraktikens maktutövande, förtryckande och våldsamma dimensioner (jmf Fávero et al. 2020; Da Silva et al. 2018; Perez & Camino 2024), inte minst de deltagande elevernas svårigheter med att själva avgöra var gränser går.

Förebyggande arbete och interventioner

Internationella studier om nollning på motsvarigheter till gymnasienivå berör vikten av interventioner mot fenomenet (DeWitt & DeWitt 2012; Pečjak & Pirc 2018; Hakkola et al. 2019;). Enkätsvaren visar stor variation rörande hur mycket skolorna generellt och skolkuratorerna specifikt arbetar förebyggande med målet att minska riskerna för negativa följder av nollning. Variationen är ett resultat i sig och visar att det inte finns något enhetligt sätt att hantera fenomenet trots att nollningsaktiviteterna uppvisar vissa nationella likheter. Även inom samma skola kan ett föränderligt förebyggande arbete förekomma:

Skolan har försökt hantera det på olika sätt, först genom att vara involverade, sedan genom att helt ta vår hand ifrån det och informera vårdnadshavare, till att elevkoordinator åter är delvis involverad. Skolan har även skapat en inspark på dagtid, för att eleverna kanske skulle tycka att det räckte med den, men icke. Utöver det utbildas elevkåren gällande riskerna för kränkningar. [...]

Skolkuratoren arbetar på en skola som på flera sätt aktivt försökt hantera nollningspraktikerna. Över tid har olika former av engagemang testats, och försök har gjorts att skapa en alternativ inspark samt utbilda elevkåren.

En förebyggande insats som är påfallande vanlig i enkätsvaren specifikt när det gäller poängjakt, och som även nämnts tidigare, är att rektor och ibland skolkurator går igenom uppdragslistan för att se till att kränkande inslag inte finns. I relation till detta förekommer berättelser som påvisar slitningar mellan skolans professioner och som tydliggör skiftande förståelse av vilka uppdrag som kan ingå i nollningen. En

skolkurator som arbetar på en skola där det under poängjakten ”förekommer tvivelaktiga uppgifter” skriver att hen önskar att skolan tog tydlig ställning mot dessa. Därmed kritiseras skolans ledning implicit för att inte analysera vilka följder uppgifterna kan få.

En del kuratorer beskriver hur skolan i mindre mån är med och försöker styra nollningsaktiviteterna. Detta görs exempelvis genom att initiera dialog med elevkåren när det är denna som arrangerar aktiviteterna. Mer utförligt förebyggande arbete beskrivs av kuratorer på andra skolor. I dessa exempel nämns alltid samverkan mellan olika professioner på skolan som viktigt i det förebyggande arbetet. Vid flera av dessa skolor ingår även extern samverkan. En skolkurator skriver:

Vi som skola arbetar aktivt med det som vi vuxna kallar inspark. Fenomenet har förekommit i mer än tjugo år men de senaste fem åren har vi arbetat aktivt för att kunna påverka och förändra gamla negativa traditioner. [...] På skolan arbetar främst kurator och delar av ledningen med utvecklingen av vår fadderverksamhet/inspark. Vi har en utbildning där vi bjuder in verksamheter utanför skolan för att ge faddrarna rätt information inför planeringen av insparksaktiviteter. Vi arbetar sedan aktivt med fältverksamheten, polisen och frivilliga i kommunen för att bemanna de platser där insparken äger rum. De fyra kvällarna som insparken pågår är alltid personal från skolan närvarande. Faddrarna har kontakt med ettornas vårdnadshavare och alla ettor uppmanas att hämtas upp av vårdnadshavare på utsatt plats när det är slut. Det finns även en dialog med förvaltningen kring vårt och andra gymnasieskolors arbete med insparken i just den här kommunen.

På denna skola samverkar alltså skolkuratorer och ledning, verksamheter utanför skolan, kommunal fältverksamhet, polis, frivilliga, vårdnadshavare samt kommunförvaltning i arbetet med att förebygga negativa följder. Det är en samverkan på många plan som involverar personer med vitt skilda funktioner och roller inom och i relation till skolan. Anledningen till det omfattande arbetet är enligt skolkuratoren stora problem bakåt i tiden. Samma skolkurator konstaterar att ”eftersom fenomenet inte är helt enkelt att arbeta med så är det inte alla på skolan som engagerar sig” och skriver att det huvudsakligen är ledning och elevhälsoteam som ingår i samverkan från skolans

sida. Detta förtydligande lyfter fram fenomenets komplexitet som en möjlig orsak till bristande engagemang.

På flera skolor där skolan, enligt enkätsvaren, arbetar preventivt tycks kuratorernas roll alltså vara central. På andra skolor har skolkuratorerna inte samma framträdande position i relation till nollningspraktikerna. En kurator beskriver att elevkåren helt ansvarar för arrangemangen, även om viss kommunikation mellan ledning och elevkår sker. Som skolkurator handlar arbetet för hens del om att ta emot oroliga elever innan och elever som mår dåligt efter nollningen. En kurator på en annan skola där elevkåren också arrangerar nollningen beskriver att hen endast märkt av aktiviteterna genom elevkårens sociala medier.

I skolkuratorernas utsagor framträder föräldraansvaret som en viktig del i att förebygga negativa följder av nollning. En kurator som arbetar på en skola där det förekommer traditionell nollning utanför skoltid skriver att skolan brukar informera vårdnadshavarna om aktiviteterna, att dessa är frivilliga och sker på elevernas initiativ samt att det inte är skolan som arrangerar. I andra enkätsvar förekommer liknande beskrivning av information till vårdnadshavare. Detta arbetssätt aktualiserar frågor om ansvar och det blir tydligt att det finns en tvetydighet eller osäkerhet vad gäller ansvarsfrågan – skolan anser sig inte ha ansvar, men tar samtidigt på sig ansvaret genom att informera vårdnadshavare om vad barnen kan komma att delta i. Osäkerhet kring ansvarsfrågan skönjs också i relation till svar som konkret diskuterar skolans möjlighet för påverkan. En kurator beskriver att skolpersonal tidigare närvarat vid nollningen, men utan befogenheter att avbryta. En annan skriver att elevkåren planerar nollningen, att det är svårt för skolan att påverka aktiviteterna och konstaterar att elevkåren ”är en egen organisation och att skolan egentligen inte kan ’styra’ det som görs.” UMO, vars information om nollning är den enda officiella information vi lokaliserat som riktas till elever, menar dock att skolan har ett ansvar som går bortom det som händer på skolans område under skoldagen. I relation till nollning skriver UMO att skolan ska se till att ”ingen elev blir dåligt behandlad” och att detta ”gäller både när du är i skolan, på väg till skolan eller gör nåt som har med skolan att göra.” (UMO 2021). Här ges alltså skolan ett större ansvar än vad som skrivs ut i enkätsvaren. UMO:s beskrivning stämmer överens med skollagen, enligt vilken skolan ansvarar för att säkerställa att inga kränkningar förekommer och måste utgå från att det är den som känner sig kränkt som ska bedöma om det är en kränkning (SFS 2010:800; Skolverket 2025). Osäkerheten kring ansvarsfrågan och de följder detta får påvisar skolors svårighet med att leva upp till skollagen.

Hakkola et al. (2019 s. 61) skriver att den höga frekvensen av nollning på gymnasienivå ”tyder på ett behov av riktad utbildning och utvärdering kring nollning för gymnasieelever och personal.” I några enkätsvar nämns att elevkåren, som ofta är till stor del involverade i nollningen, har utbildats avseende antidiskriminering. Ingen nämner specifik utbildning för skolpersonal, vilket kan tyda på att detta inte anses behövas givet skolkuratorernas höga utbildning och tydliga förankring inom socialt arbete (Perlinski et al. 2024).

Diskussion

Det saknas evidensbaserad forskning, nationell strategi och övergripande samordning kring hur nollning ska hanteras i svensk gymnasieskola. Detta bekräftas av studiens resultat. Studien visar att nollningens förekomst, uttryckssätt och hur den hanteras skiljer sig mellan olika kommuner. Den visar också att nollning är ett fenomen, en rit, tradition eller aktivitet i svensk gymnasieskola som enligt skolkuratorer kan ha viktiga positiva följder för gymnasieelever men som också kan innehålla kränkande delar. Denna dubbelhet skiljer nollning från andra besläktade fenomen, exempelvis mobbing, vilka aldrig anses ha positiva följder för utsatta. Det är rimligt att anta att dubbelheten skapar en extra komplexitet i arbetet mot nollningens negativa följder.

Skolkuratorernas utsagor tydliggör att de, samt organisationen de arbetar inom, hanterar nollningspraktiker på mycket skilda sätt. Vissa skolor arbetar proaktivt och deltar i eller till och med håller helt i aktiviteterna. På andra håll tycks både skolledning och skolkurator ha en mer perifer roll. Att skolkuratorerna arbetar så pass olika med fenomenet kan tolkas på flera sätt. Dels kan det förstås genom skolkuratorns roll i en organisation som enligt Weick (2001) består av flera löst kopplade delar som både hänger ihop och arbetar självständigt – vilket kan leda till brist på samordning och gemensamma förhållningssätt mellan de olika delarna. Ett resultat av studien är att de skolor som bedriver ett aktivt proaktivt arbete enligt skolkuratorernas utsagor har en hög grad av samverkan mellan olika funktioner på skolan och med externa parter. En annan förklaring till skolkuratorernas olika sätt att ta sig an nollningspraktikerna, och att vissa jobbar med det i så liten grad, kan möjligen lokaliseras i upplevelser av att kuratorsrollen är oklar och handlingsutrymmet kan upplevas som begränsat (Isaksson 2016). I relation till att nollningspraktikerna ter sig gränsöverskridande – de kan ske både i och utanför skolan och på eller utanför skoltid – kan det vara svårt för skolkuratorerna att veta när, om och hur de bör agera i frågan. Rollen som gräsrotsbyråkrat (Lipsky 1980) gör vidare att skolkuratoren har många olika krav, mål och behov att

möta, både organisatoriska och individuella, något som oundvikligen gör att skolkuratorn behöver prioritera.

Nollning sker i den period som enligt Tuckmans (1965) modell för gruppers utveckling kan förstås som formningstid där gränser för vad som accepterat och ej befästs. Vi vet att läraren har en viktig roll i att guida de nya eleverna i detta skede (Borich 2013; Thornberg 2020). I skolkuratorernas utsagor tydliggörs att den skolprofessionella personalen, inklusive skolkuratorn själv, när det kommer till nollningspraktikerna många gånger har en undanskymd roll i dessa aktiviteter. En påtaglig risk med det, sett genom Tuckmans (1965) modell, blir att de gränsöverskridanden som sker under formningstiden blir en permanent del i den gruppdynamik som kommer att råda under de efterföljande åren i gymnasieskolan. Detta pekar mot vikten av att skolprofessionella, så som skolkuratorn, mer systematiskt är aktiva och närvarande samt intervenerar i de aktiviteter som sker under nollningsperioden. Eftersom det sociala samspelet i skolan också präglas av konformitet, det vill säga att elever tenderar att anpassa sig till majoritetens förväntningar för att passa in (Pennington et al. 1999) är den professionella blicken på vad som pågår under nollningsaktiviteterna särskilt viktig för att kunna avvärja grupptryck där elever kan uppleva sig tvingade att följa den stora gruppens uppmaningar.

Studien visar att det inte finns något enhetligt sätt att bedriva förebyggande arbete på området trots att de nollningsaktiviteter som förekommer uppvisar vissa nationella likheter. Här vill vi argumentera för att mer forskning och fler riktlinjer skulle kunna ge både skolor och skolkuratorer bättre möjligheter att hantera nollningsaktiviteterna på sätt som specifikt förebygger negativa följder. Forskning visar att skolkuratorer har en mycket viktig roll i arbetet med utsatta elever (Lönnfjord & Hagquist 2024; Eriksson et al. 2024), men också att de upplever sig ha en sekundär position i skolmiljön (Isaksson & Sjöström 2017). Båda dessa aspekter synliggör vikten av att i högre grad erkänna, och bana väg för, skolkuratorn som central när det kommer till att främja elevers psykosociala hälsa och en skolmiljö som understödjer allas rätt till en god och jämlik lärandemiljö.

I studien aktualiseras även frågor om skolans tillsynsansvar. Ansvarat går bortom det som sker på skolans område under skoldagen (Skolverket 2024b) men i skolkuratorernas utsagor framkommer en uppfattning om att skolan inte kan avbryta eller påverka nollningsaktiviteter. I materialet framkommer även implicit kritik mot ledningen när dessa inte hanterar fenomenet och dess uttryck på sätt som överensstämmer med skolkuratorns önskemål. Det är relevant att fundera kring hur skolor kan hantera ansvaret när det som riskerar kränka elever sker utanför skoltid och utanför

skolans lokaler. Hur nollning relaterar till annan kränkning som kan ske på skolor har inte studerats. Här är det möjligt att skolor har utarbetade arbetsrutiner för närliggande fenomen som mobbing eller näthat, och att dessa skulle kunna appliceras i relation till nollning.

Referenser

- Alexander, K. & Opsal T. (2021). "That's Just What You Do": Applying the Techniques of Neutralization to College Hazing. *Deviant Behavior*, 42(10), s. 1295–1312. <https://doi.org/10.1080/01639625.2020.1738649>
- Alford, S. & Teater, B. (2025). Quantitative research. I: M. Alston, P. Buykx, W. Foote & D. Betts (red.) *Handbook of Research Methods in Social Work*. Elgar Publishing, s. 156–171.
- Beckman, L. (2024 [2014]). Mobbing i skolan och på nätet. I: J. Milerad, C. Lindgren & L. Forslund (red.). *Evidensbaserad elevhälsa*. Studentlitteratur.
- Bergh, D., Hagquist, C. & Starrin, B. (2011). Social relations in school and psychosomatic health among Swedish adolescents--the role of academic orientation. *European Journal of Public Health*, 21(6), s. 699–704. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckq140>
- Bergnehr, D., & Gunnarsson, N. (2025). Elevhälsans uppdrag: Ett "gemensamt arbete" med hälsofrämjande, förebyggande och åtgärdande insatser?. *Nordisk tidskrift för pedagogikk og kritikk* 11(3). <https://doi.org/10.23865/ntpk.v11.6690>
- Borich, G. D. (2013). *Effective teaching methods: research-based practice*. Pearson.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), s. 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber.
- Campo, S., Poulos, G. & Sipple, J. W. (2005). "Prevalence and Profiling: Hazing Among College Students and Points of Intervention". *American Journal of Health Behavior*, 29(2): 137–149. doi: 10.5993/ajhb.29.2.5. PMID: 15698981.
- Cimino, A. (2013). Predictors of hazing motivation in a representative sample of the United States. *Evolution and Human Behavior* 34, s. 446–452. <https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2013.08.007>
- Dagens Samhälle. (2019). "Det räcker inte att prata värdegrund inför nollning", 4 september.
- Dahlqvist, H. Z., Landstedt, E., Young, R., & Gadin, K. G. (2016). Dimensions of peer sexual harassment victimization and depressive symptoms in adolescence: A longitudinal cross-lagged study in a Swedish sample. *Journal of Youth and Adolescence*, 45, s. 858–873. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0446-x>
- da Silva A .C., Farhangmehr, M. & Jalali M. S. (2018). License to bully: rites of passage in higher education. *International Review on Public and Nonprofit Marketing*, 15, s. 49–66. <https://doi.org/10.1007/s12208-017-0190-2>
- DeWitt, D. M., & DeWitt, L. J. (2012). A Case of High School Hazing: Applying Restorative Justice to Promote Organizational Learning. *NASSP Bulletin*, 96(3), s. 228–242. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0192636512452338>
- Dias, D. & Sá, M. J. (2014). Initiation rituals in university as lever for group cohesion. *Journal of Further and Higher Education*, 38(4), s. 447–464. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2012.722198>
- Eriksson, H., Helmersson, S. & Högdin, S. (2024). Skolkuratorns samtal med unga migranter i gränslandet mellan stödsamtal och behandling, *Socialvetenskaplig tidskrift*, 31(2), s. 229–248. <https://doi.org/10.3384/SVT.2024.31.2.5341>
- Fávero, M., Correia Pinto, S., Del Campo, A., Moreira, D. & Sousa-Gomes, V. (2020). Power dressed in black: A comprehensive review on academic hazing. *Aggression and Violent Behavior*, 55, 101462. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2020.101462>

- Gregersen, A. F. M., Holmegaard, H. T. & Ulriksen, L. (2021). Transitioning into higher education: Rituals and implied expectations. *Journal of Further and Higher Education*, 45(10), s.1356–1370. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2020.1870942>
- Gunnarsdóttir, H., Hensing, G. & Hammarström, A. (2021). Poor school connectedness in adolescence and adulthood depressiveness: a longitudinal theory-driven study from the Northern Sweden Cohort. *European Journal of Public Health*, 31(4), s. 797–802. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckab027>
- Hakkola, L., Allan, E. J. & Kerschner, D. (2019). Applying utilization-focused evaluation to high school hazing prevention: A pilot intervention. *Evaluation and Program Planning*. 75, s. 61–68. <https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2019.05.005>
- Hall, R. (1932). *Gammaldags pennalism vid läroverken. Primärkällor och skildringar*. P A Norstedt & söners förlag.
- Isaksson, C. (2016). *Den kritiska gästen. En professionsstudie om skolkuratorer*. Umeå universitet.
- Isaksson, C. & Sjöström, S. (2017). Looking for 'social work' in school social work. *European Journal of Social Work* 20(2), s. 191–202. <https://doi.org/10.1080/13691457.2016.1188775>
- Jackson, P. W. (1990 [1968]). *Life in classrooms*. Teachers College Press.
- Jansson, P. (2024). School counsellors' professional practice in health promotion, prevention and remedial work in Swedish schools. *Professions & Professionalism* 14(1), e5645. <https://doi.org/10.7577/pp.5645>
- Jansson, P. (2025). *Från statlig styrning till professionell praktik. En studie av svenska skolkuratorers hälsofrämjande, förebyggande och åtgärdande arbete*. Umeå universitet.
- Johnson, J. (2011). Through the Liminal: A Comparative Analysis of Communitas and Rites of Passage in Sport Hazing and Initiations. *The Canadian Journal of Sociology / Cahiers Canadiens de Sociologie*, 36(3), s. 199–227. <http://www.jstor.org/stable/canajsocicahican.36.3.199>
- Lindgren, C. (2024 [2014]). *Hälsa och synen på bildning*. I: J. Milerad; C. Lindgren & L. Forslund (red.) *Evidensbaserad elevhälsa*. Studentlitteratur.
- Lipkins, S. (2006). *Preventing Hazing: How parents, teachers, and coaches can stop the violence, harassment, and humiliation*. John Wiley & Sons.
- Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. Russell Sage Foundation.
- Lönnfjör, V. (2021). Social stressors and their association with psychosomatic problems among adolescents: Implications for school social work. *Karlstad University Studies*.
- Lönnfjör, V. & Hagquist, C. (2024). Students' Perception of Efforts by School Staff to Counteract Bullying and Its Association with Students' Psychosomatic Problems: an Ecological Approach. *Trends in Psychology* 32, s. 205–230. <https://doi.org/10.1007/s43076-022-00176-5>
- MacLean, S. & Buykx, P. (2025). Social work research with people who use alcohol and other drugs. I: M. Alston, P. Buykx, W. Foote & D. Betts (red.). *Handbook of Research Methods in Social Work*. Elgar Publishing, s. 349–360.
- Malmio, I. (2022). Rituals of (un)changing masculinity: cohesion or diversity? A study of the fraternization traditions of Swedish cadets' at the Military Academy. *Norma: International Journal for Masculinity Studies*, 17(3), s. 181–195. <https://doi.org/10.1080/18902138.2022.2033543>
- Malmö stad. (2024). *Insparksveckan, årskurs 1* (uppdaterad 26 augusti 2024), hämtdatum: 24-09-09.
- Motala och Vadstena Tidning. (2021). "Nollning handlar om att välkomna – inte kränka". Motala och Vadstena Tidning, 2 september.

- Pečjak, S. & Pirc, T. (2018). Unofficial hazing in secondary schools: Prevalence, activities, and attitudes. *Psychology in the Schools* 56(2), s. 194–205. <https://doi.org/10.1002/pits.22211>
- Pennington, D. C., Gillen K. & Hill, P. (1999). *Social psychology*. Arnold.
- Perez, N. M. & Cimino, A. (2024). Windows into the Dark: Trends in Media Reports of U.S. Hazing Deaths at Institutions of Higher Education (1994-2019), *Journal of School Violence*, 23(4), s. 526–541. <https://doi.org/10.1080/15388220.2024.2344502>
- Perlinski, M., Jansson, P. & Evertsson, L. (2024). Swedish school counsellors – demographics, professional practices, educational background and working life history. *Nordic Social Work Research*, 1–13. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2024.2331803>
- Riksdagen (1997). Motion 1997/98:So306, Förebyggande av självmord bland barn och unga.
- Riksdagen (1998). Motion 1998/99:Ub274, Självmord bland barn och unga.
- Riksdagen (2002). Motion 2002/03: Ub290, Åtgärder mot s.k. nollning.
- Riksdagen (2003a). Motion 2003/04:Ub441, Nationell nollvision i arbetet mot mobbning och sexuella trakasserier i skolan.
- Riksdagen (2003b). Motion 2003/04:Ub10, Kunskap och kvalitet - elva steg för utvecklingen av gymnasieskolan.
- Riksdagen. (2004). Motion 2004/05:Ub470, Arbetet mot mobbning och sexuella trakasserier i skolan.
- Riksdagen. (2005a). Motion 2005/06:Ub535, Arbetsro och trygghet i skolan.
- Riksdagen. (2005b). Motion 2005/06:Ub555, Gymnasieskolan.
- Riksdagen. (2007). Motion 2007/08:Ub474, Införande av förbud mot nollning och inspark.
- Riksdagen. (2013). Motion 2013/14:Ub527, Förbud mot kränkande nollning i skolor.
- SCB (2025). Utbildningsnivån i Sverige.
- SFS 2010:800. Skollag.
- Skolinspektionen. (2016). Riktad tillsyn av gymnasiala idrottsutbildningars arbete mot kränkande behandling.
- Skolverket. (2011). Utvärdering av metoder mot mobbning
- Skolverket. (2022). Skapa trygghet för lärande – om skolans arbete mot mobbning, trakasserier och kränkande behandling
- Skolverket. (2024a). Elever i gymnasieskolan Läsåret 2023/24. Skolverket.
- Skolverket. (2024b). Tillsynsansvaret.
- Skolverket. (2025). Kränkande behandling, mobbning och diskriminering.
- SOU 2021:11. *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*. Stockholm: Regeringskansliet.
- SOU 2025:8. *Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Svender, J. (2005). *Inkilning inom idrottsrörelsen. En kvalitativ studie*. FoU 2005:7. Riksidrottsförbundet.
- Terry, G. & Braun, V. (2017). Short but Often Sweet. The Surprising Potential of Qualitative Survey Methods. I: V. Braun, V. Clarke & D. Gray. (red.). *Collecting Qualitative Data. A Practical Guide to Textual, Media and Virtual Techniques*. Cambridge University Press, s. 15–44.
- Thornberg, R. (2020). Det sociala livet i skolan: socialpsykologi för lärare. 3. uppl. Liber.
- Tuckman, B. W. (1965). Developmental sequence in small groups. *Psychological Bulletin*, 63, s. 384–399.
- UMO (2021). Nollning. <https://www.umo.se/vald-och-krankningar/nollning/> (läst 2026.03.17)
- Unogård, O. & Redelius, K. (2014). Inkilningar hotar idrottens trovärdighet. *Svensk idrottsforskning* 23(2), s. 27–31.
- Weick, K. E. (2001). *Making sense of the organization*. Blackwell Business.

Socialvetenskaplig tidskrift 2025:3-4

- Warnling-Nerep, W. (2014). Skolan och tillsynen - vilka slutsatser bör dras av fallet Lundsberg?
Juridisk Publikation, 2/2014, s. 453–467.
- Wiltgren, L. K. (2022). Polite exclusion: high-performing immigrant students experience of peer exclusion. *Race Ethnicity and Education*, 25(3)s, 443–459.
<https://doi.org/10.1080/13613324.2020.1718083>